

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

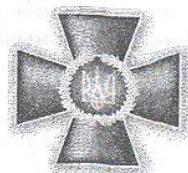
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
СЕРІЯ: ВІЙСЬКОВІ ТА ТЕХНІЧНІ НАУКИ №3(69)/2016

Національна Академія державної прикордонної служби України імені Б.Хмельницького

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ
СЛУЖБИ УКРАЇНИ ІМЕНІ Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ДЕРЖАВНОЇ
ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ
СЕРІЯ: ВІЙСЬКОВІ ТА ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Виходить два рази на рік

Заснований у 2000 році

№ 3(69)2016

УДК 355/359:623

ББК 68.68

3-41

Засновник і видавець:
**Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Б. Хмельницького.**

Рекомендовано до друку рішенням ученої ради Національної академії
Державної прикордонної служби України від 14.09.2016,
протокол № 2.

Редакційна колегія:

головний редактор – доктор військових наук, професор Б. М. Олексєнко;
заступник головного редактора – доктор технічних наук, професор О. М. Шинкарук;
відповідальний секретар – кандидат психологічних наук Ю. В. Франчук.

Члени редакційної колегії військового напряму:

доктор технічних наук, професор О. С. Андрющук; доктор військових наук, професор В. П. Городнов; доктор військових наук, професор В. А. Кириленко; доктор військових наук, професор А. А. Лобанов; доктор військових наук В. О. Назаренко; доктор військових наук, професор В. М. Серватюк; кандидат військових наук, доцент А. Б. Мисик.

Члени редакційної колегії технічного напряму:

доктор технічних наук, професор О. В. Боровик; доктор технічних наук, професор В. П. Ройzman; доктор технічних наук, професор А. В. Крижний; доктор технічних наук, доцент М. І. Лисий; доктор технічних наук, професор В. Г. Солоніков; доктор технічних наук, професор І. С. Катеринчук; кандидат технічних наук, доцент Д. А. Мул.

Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки : наукове видання / [гол. ред. Олексєнко Б. М.]. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2016. – № 3(69). – 336 с.

У збірнику наукових праць уміщено наукові публікації вчених та науково-педагогічного персоналу академії та інших навчальних закладів та наукових установ. Призначений для ознайомлення громадськості з результатами наукових досліджень. Розрахований на науковців, педагогів та тих, хто цікавиться проблемами сучасної науки.

УДК 355/359:623

ББК 68.68

Видавництво НАДПСУ, 2016

Зміст

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

Горбатюк А., Мисик А. Участь підрозділів Державної прикордонної служби України у стабілізаційних діях	6
Городнов В., Власюк В., Овчаренко В., Шевченко А. Модель оцінювання впливу рівня забезпечення матеріальним засобом на можливі результати виконання бойових завдань підрозділом спеціального призначення Національної гвардії спільно із представниками Державної прикордонної служби України в особливий період	21
Демідчик Ф., Харун О. Інженерні загородження та розвиток інженерних боеприпасів.....	35
Дзюба П. Методика прогнозування параметрів збройних конфліктів на державному кордоні в умовах особливого періоду.....	46
Іванов А. Аналіз інформаційних потоків в оперативно-тактичній ланці системи управління при переоснащенні польових рухомих інформаційно-телекомунікаційних засобів	56
Івашков Ю., Оніщук С. Щодо питання проведення на території України міжнародної миротворчої операції з підтримання миру і безпеки	68
Катеринчук І., Гуlevatij D. Формалізація структурно-функціонального методу організації взаємодії суб'єктів прикордонної безпеки	79
Мисик А., Братко А. Методика прийняття рішень на застосування резервів у разі ускладнення обстановки.....	91
Репіло Ю., Тарасов С. Система показників впливу корупційних загроз на ефективність підготовки та застосування військових формувань у збройних конфліктах	102
Середа В., Гриньков В. Радіаційна небезпека в Україні. Основні джерела надходження радіації в навколошне природне середовище	112

<i>Ситник О., Панов В.</i>	
Проблемні питання фортифікаційного обладнання позицій військ та пунктів управління	126
<i>Цевельєв О.</i>	
Методичні основи оцінки загроз у сфері прикордонної безпеки.....	141
<i>Шинкарук О., Мальцев А.</i>	
Формалізація оцінювання ризиків під час прийняття рішення начальніком відділу прикордонної служби на організацію оперативно-службової діяльності	154
ТЕХНІЧНІ НАУКИ	
<i>Бабенко Б., Решетников Ю., Мартинов Д.</i>	
Сучасний стан та тенденції щодо створення в Державній фіскальній службі України відкртої інтерактивної довідкової бази даних відсканованих зображень	166
<i>Бабій Ю.</i>	
Аналіз науково-методичної бази щодо забезпечення ефективності системи експлуатації радіотехнічних систем і комплексів спеціального призначення	186
<i>Баранов Ю.</i>	
Проблемні питання управління технічним станом і відновленням військової техніки в умовах ведення бойових дій	197
<i>Баулин Д., Ігорєвщев С., Манжурас С.</i>	
Індивідуальні средства бронезахисту: вопросы требований и классификации.....	210
<i>Бляшленко О., Шинкарук О., Собченко В.</i>	
Окремі аспекти забезпечення надійності комплексних технічних засобів охорони кордону за обмежених можливостей сервісної інфраструктури	225
<i>Волинець Д.</i>	
Порівняння стандартів радіодоступу з метою реалізації в телекомуникаційній мережі підрозділів Державної прикордонної служби України	242
<i>Воробйов О., Корехов А.</i>	
Обґрунтування необхідності покращення контролю технічного стану транспортних засобів за рахунок удосконалення системи технічної діагностики ..	250
<i>Гацук М.</i>	
Підвищення ефективності системи технічного обслуговування автомобільних транспортних засобів.....	260

<i>Дем'янюк К., Підгайчук С.</i>	
Проектування захисної броні автомобіля в інженерній програмі Solidworks	269
<i>Іванов А., Прокопенко С., Зъолко С.</i>	
Оцінка ефективності системи управління підрозділами охорони кордону при застосуванні спеціальних комплексних інформаційно- телекомуникаційних апаратних	281
<i>Неріг В., Мул Д.</i>	
Концептуальні підходи до експертизи телекомуникаційної системи.....	290
<i>Рачок Р.</i>	
Аналіз статистичних розподілів висот прикордонної місцевості з використанням геоінформаційної системи	299
<i>Стрельбіцький М.</i>	
Визначення залишкового ризику загроз інформації на стадії модернізації інформаційно-телекомуникаційних систем.....	308
<i>Чмир В.</i>	
Методика розрахунку показників поперечної стійкості автомобілів підрозділів кордону	322
Вимоги до оформлення статей	
	332

УДК 623.445

Дмитрий БАУЛИН,
кандидат технических наук, старший научный сотрудник,
Национальная академия Национальной гвардии Украины,
г. Харьков

Станислав ГОРЕЛЫШЕВ,
кандидат технических наук, старший научный сотрудник, доцент,
Национальная академия Национальной гвардии Украины,
г. Харьков

Святослав МАНЖУРА,
Национальная академия Национальной гвардии Украины,
г. Харьков

ИНДИВИДУАЛЬНЫЕ СРЕДСТВА БРОНЕЗАЩИТЫ: ВОПРОСЫ ТРЕБОВАНИЙ И КЛАССИФИКАЦИИ

В статье проведен анализ проблемных вопросов, связанных с требованиями к средствам индивидуальной бронезащиты, которые используются для выполнения служебно-боевых задач личным составом силовых структур. Также приведена сравнительная классификация средств индивидуальной бронезащиты в различных странах. В статье определены направления их совершенствования и пути решения возникающих проблем при создании и выборе средств индивидуальной бронезащиты для выполнения служебно-боевых задач силовыми ведомствами.

Ключевые слова: средства индивидуальной бронезащиты, классы защищты, многослойные бронепластины, силовые структуры, служебно-боевые задачи.

© Баулин Д., Горелышев С., Манжура С.

Постановка проблемы. В настоящее время во всём мире вопрос повышения безопасности личного состава силовых структур становится актуальной потребностью. Военные конфликты в Украине, Сирии, Афганистане, рост числа преступлений, вооружённые столкновения на национальной почве, массовые беспорядки потребовали совершенствования не только огнестрельного оружия, но и средств индивидуальной бронезащиты (СИБ).

В связи с военным конфликтом в Украине, а также учитывая отсутствие нормального материально-технического обеспечения силовых структур на протяжении последних 20 лет, появился острый дефицит средств индивидуальной бронезащиты, т. е. бронежилетов. Основной частью СИБ являются бронеплиты. "Ажиотажный спрос спровоцировал появление множества фирм, а также гаражных кооперативов, которые начали выпускать бронеплиты. К сожалению, как показала практика, большая часть данных бронеплит не выдерживает никакой критики, что подтверждается множеством сюжетов с простреленными бронеплитами" [1].

Анализ публикаций и исследований. Анализ литературных источников [2–5] показал, что под понятием "средство индивидуальной бронезащиты" в целом понимается его способность защищать различные части тела человека от воздействия огнестрельного, холодного, режущего, колющего оружия, ударного и ударно-дробящего воздействий, а также обеспечение исключения или минимизации заброневой локальной контузионной травмы и механических повреждений.

Разработка эффективных СИБ является сложной задачей ввиду большого числа противоречящих друг другу тактико-технических требований и факторов, влияющих на боевую эффективность, а также невозможности точного предсказания характера будущей войны [6, 7, 9–11]. При этом на защищающие возможности изделий непосредственное влияние оказывает научно-технический прогресс в материаловедении и областях конечной баллистики, посвященных синтезу и оптимизации защитных структур. Поэтому задача обоснования требований к средствам индивидуальной бронезащиты, формирования

универсальной классификации представляется актуальной и практически важной.

Цель статті – рассмотрение вопросов формирования требований к средствам индивидуальной бронезащиты и их классификации в различных государствах.

Ізложение основного матеріала. Главной задачей экипировки является повышение боевой эффективности бойца. Требования к экипировке различаются в зависимости от боевых условий. Средства индивидуальной защиты являются составной частью экипировки и повышают боевую эффективность за счет снижения санитарных и безвозвратных потерь при баллистическом поражении. Их разрабатывают как с учетом специфики боевой деятельности военнослужащих определенной специальности, так и с учетом предполагаемого театра военных действий.

Можно выделить следующие основные типы армейских СИБ:

комплект защиты пехотинца (обычно бронежилет и бронешлем);

костюм защиты экипажа бронетехники (обычно огнестойкий комбинезон и защитный бронешлем);

комплект защиты пилота (обычно шлем, комбинезон, нагрудник и комплект панелей);

комплект защиты сапера (обычно защитный костюм и противоминная обувь).

Сегодня на совершенствование экипировки пехотинца выделяются крупные средства. В разных странах ведется активная работа по совершенствованию отдельных ее элементов, в том числе средств индивидуальной бронезащиты. Без знания тактико-технических требований, которые предъявлялись к изделиям СИБ, этапов развития технологий и опыта применения в различных войнах сложно правильно оценивать, разрабатывать или выбирать изделия индивидуальной защиты.

В Украине и за рубежом производится большая номенклатура средств индивидуальной бронезащиты различного конструкторско-технологического и эргономического исполнения, ориентированного на самый широкий спектр областей возможного применения.

С учетом общих тенденций развития огнестрельного вооружения наличие высокоэффективных СИБ способствует повышению морально-психологической устойчивости личного состава. В конечном итоге это позволяет более эффективно и с меньшими потерями решать поставленные служебно-боевые задачи.

При создании и выборе СИБ возникают проблемы, связанные с предъявляемыми требованиями:

пулестойкость, т. е. высокая устойчивость к пробитию средствами поражения;

живучесть;

отсутствие вторичных осколков и удара (т. е. запреградного действия, опасного для объекта защиты);

ограниченные массогабаритные характеристики;

эффективная площадь защиты;

структура;

эргономичность и внешний вид.

Основные проблемы, которым уделяют наибольшее внимание при создании СИБ, описаны в [6; 7]:

обеспечение эффективной защиты конечностей;

повышение защищенности головы (лица) и шеи. Уровень этой защиты, особенно в условиях ведения "снайперской войны" и в ближнем бою, не выдерживает никакой критики;

повышение защищенности от действия ударной волны, нелетального и химического оружия;

снижение заметности бойца в основных диапазонах длин волн: оптическом (включая лазерные средства), радиолокационном и тепловом.

Кроме этого, техническую сложность представляет собой обеспечение необходимого уровня защищенности (от винтовочных пуль спереди, от автоматных с боков и противоосколочный со всех сторон) при нормальном закрытии жизненно-важных органов и соблюдении требуемой массы (желательно 5-6 кг). Подобные бронежилеты (4-5-й класс защиты спереди, 3-й сбоку, 2-й сзади, площадь 45-55 дм²) при современном уровне развития материалов весят свыше 15 кг, что явно

не соответствует понятию "бронежилет постоянного ношения". А появление новых бронебойных патронов вызывает дополнительные сложности и ужесточение требований к СИБ.

Современные СИБ постоянно совершенствуются в противовес развитию средств поражения и огнестрельного оружия. Особенно динамично развиваются и совершенствуются конструкции и бронеэлементы для бронежилетов (БЖ) как наиболее массового и популярного вида СИБ, используемого всеми силовыми ведомствами, спецслужбами и т. д. Вместе с тем постоянно выдвигаются новые требования к БЖ, среди которых, прежде всего, отметим: необходимость использования новых бронематериалов с набором улучшенных защитных и эксплуатационных свойств, направленных на повышение эффективности защиты, оптимизацию конструктивных решений, обеспечивающих повышение комфорта ношения [8].

Совершенствование средств индивидуальной защиты продолжается по нескольким направлениям [9–11]:

разработка специализированных моделей бронежилетов в зависимости от сферы их применения (вместо создания универсальных образцов);

применение более выраженной дифференциации по уровню защиты различных зон (в зависимости от их уязвимости);

повышение уровня защиты, уменьшение массы защитных элементов (в том числе, за счёт использования новых многослойных материалов);

защита от небаллистических поражающих факторов: некоторые модели современных бронежилетов имеют огнеупорное покрытие, защиту от электрического тока;

увеличение площади защиты: в конструкции современных броневых жилетов нередко включены дополнительные элементы: наплечники; пуленепробиваемый ворот; защита наховой области; боковые панели; амортизирующие удар "противопокровные" вставки;

внедрение в конструкцию дополнительных элементов для размещения оружия, боеприпасов, медицинских средств, оборудования и аксессуаров.

Достаточно широкий ассортимент изделий СИБ определяется различным функциональным назначением, определяемым тактикой деятельности сил охраны правопорядка.

Личный состав, оснащенный СИБ, должен иметь возможность вести рукопашный бой, что предъявляет к ним требования по обеспечению необходимой подвижности и маневренности. Поэтому СИБ должны также обладать необходимой гибкостью, т. е. допускать быстрое варьирование уровня защиты и экипировки в зависимости от изменения оперативной обстановки. При выборе БЖ различных классов защиты определяющим показателем является пулестойкость. Большой разброс оружия по мощности, видам боеприпасов и пуль требует внимательного подхода к определению самого понятия пулестойкости и ее количественной оценке. Следует отметить, что в известных работах [12; 13] рассматриваются, главным образом, вопросы непробивания СИБ и их конструктивные характеристики. Показатели стойкости защитных элементов также оценивают по этому критерию. Однако непробивание СИБ еще не позволяет сделать однозначного вывода о пригодности изделия: опыт использования БЖ в различных условиях, включая боевые действия, показал, что даже в случае непробивания могут возникать значительные морфологические и функциональные изменения в организме вследствие удара, которые могут даже приводить к летальному исходу. Запрерадное воздействие на субъект защиты зависит от структуры СИБ, а также от кинетической энергии и пробивной способности пуль, и его следует рассматривать как основной критерий, по которому можно судить об эффективности СИБ при обстреле тем или иным видом оружия.

Отдельно необходимо упомянуть о психологическом факторе использования бронежилета. Снижение страха ранения дает возможность думать и действовать более спокойно, повысить эффективность выполнения служебно-боевой задачи. В ходе эксперимента, в котором над головами курсантов, выполняющих упражнения по огневой подготовке, вели огонь из пулеметов боевыми патронами, было выяснено, что у курсантов без бронежилетов эффективность огня из-за мандража снижалась на треть, а в бронежилетах – всего на 4 % [11]. Полиция

в бронежилетах действует более агрессивно и напористо, что также повышает ее эффективность [11].

Баллистические требования к бронежилетам для вооружённых сил и полиции в основном установлены государственными стандартами [14–18]. В Украине классы бронежилетов определяют по ДСТУ В 4103-2002 "Средства индивидуальной защиты, бронежилеты. Общие технические условия" [14], который был разработан Институтом проблем материаловедения НАН Украины и принят в 2002 г. Государственным комитетом Украины по вопросам технического регулирования и потребительской политики. Все бронежилеты по уровням защиты делятся на шесть классов (табл. 1).

Таблица 1
Классы защиты по ДСТУ В 4103-2002

Класс	Оружие	Тип пули	Описание пули	Масса пули, г	Скорость пули, м/с
1	2	3	4	5	6
1	9-мм пистолет ПМ	9-мм пуля пистолетного патрона 57-Н-181	В стальной оболочке со стальным сердечником	5,9	315
1-А	9-мм пистолет АПС	9-мм пуля пистолетного патрона 57-Н-181	В стальной оболочке со стальным сердечником	5,9	330
2	7,62-мм пистолет ТТ	7,62-мм пуля пистолетного патрона 57-Н-134	В стальной оболочке со стальным сердечником	5,5	430
2-А	Охотниче гладкоствольное оружие	Пуля Бреннеке охотничьего патрона 12 калибра	Свинцовая без оболочки	35	400

Окончание таблицы 1

1	2	3	4	5	6
3	5,45-мм автомат Калашникова АК74	5,45-мм пуля патрона 7Н16	В стальной оболочке со стальным сердечником	3,4	910
	7,62-мм автомат Калашникова АКМ	7,62-мм пуля ПС патрона образца 1943 г. 57-Н-231	В стальной оболочке со стальным сердечником	7,9	730
4	5,45-мм автомат Калашникова АК74	5,45-мм пуля патрона 7Н10	В стальной оболочке со стальным термоупрочненным сердечником	3,6	910
	7,62-мм снайперская винтовка СВД	7,62-мм пуля ЛПС винтовочного патрона 57-Н-323	В стальной оболочке со стальным сердечником	9,6	830
5	7,62-мм автомат Калашникова АКМ	7,62-мм пуля Б3 патрона образца 1943 г. 57-Н-231	В стальной оболочке со стальным термоупрочненным сердечником	7,4	745
6	7,62-мм снайперская винтовка СВД	7,62-мм пуля Б-32 винтовочного патрона	В стальной оболочке со стальным термоупрочненным сердечником	9,6	830

Многообразие классов объясняется:
Во-первых, большим количеством разных видов стрелкового оружия;
во-вторых, должен соблюдаться баланс между подвижностью человека и его защищенностью.

Высокая степень защиты утяжеляет экипировку бойца, он становится гораздо менее подвижен и превращается в отличную мишень. Поэтому необходимо учитывать вероятность и степень угрозы. Чем подробнее классификация, тем выше точность выбора необходимой защиты.

В соответствии с различной пробивной способностью пуль соответствующие СИБ должны обладать различной защищающей способностью.

Второй класс гарантирует защиту от всех пистолетных пуль. Защитная структура для этого уровня защиты со стальным бронеэлементом имеет толщину 2,5–3,0 мм, массу 1 дм² ~ 180 г, с полиэтиленовым жестким бронеэлементом – толщину 12 мм, массу 1 дм² ~ 110 г.

Видно, что полиэтиленовая броня, используемая во 2-м и 3-м классах защиты, в 5 раз толще стальной. Керамическая броня, используемая в 5-м классе защиты, также минимум в 2 раза толще стальной. Да и живучесть такой брони, т. е. способность выдержать несколько выстрелов, заметно хуже, чем у металлического аналога. Значительная толщина защитной структуры из новых материалов создает большие проблемы конструкторам БЖ. Разработать изделие скрытого ношения становится практически невозможно, даже используя прессованные полиэтиленовые панели толщиной 10–11 мм. Известно, что бронепанелям из полиэтилена можно придать практически любую форму, но это качество не компенсирует проблемы большой толщины. Данный недостаток еще более выражен в БЖ 3-го класса, где необходимо использовать панель толщиной 21–22 мм. Такие бронепанели трудно комponуются в БЖ даже открытого ношения. Таким образом, новые материалы достаточно сложно вписываются в такой элемент одежды, как бронежилет.

Для оценки и сравнения классов бронезащиты отечественных и зарубежных СИБ [14–18], данные по пулестойкости сведены в табл. 2.

Сопоставление классов СИБ отечественного и зарубежного производства достаточно условно. Практически все пули отечественного короткоствольного стрелкового оружия имеют стальной сердечник,

который при взаимодействии с текстильной броней не деформируется, тогда как пистолетные и револьверные пули западного производства, по большей части свинцовые, при взаимодействии с любым типом СИБ интенсивно расплощаются.

Таблица 2

Приблизительное соответствие классов защитных структур СИБ

ДСТУ (Украина)	NIJ (США)	DIN (Германия)	ГОСТ (Россия)	CEN (Европа)
1	I, IIA	L	1	BR1
1-A	–	–	–	–
2	IIA	II	2	BR2, BR3, BR4
2-A	–	–	–	SG1, SG2
3	–	–	–	–
–	III	–	3	–
4	III	III	4	BR5
5	III	III	5	BR6
6	IV	IV	–	BR7
–	–	–	6	–

В случае автоматического оружия наблюдается противоположная ситуация: требования к защитным структурам по 4-му классу N1J 0101.04 значительно превышают требования украинского стандарта к бронезащите по 4-5 классам. Такое различие в классификации СИБ приводит к коренным различиям в подходах к проектированию их в Украине и за рубежом.

Точное соответствие классов защиты различных стран с технической точки зрения сложно реализовать. Условия испытаний на практике отличаются по множеству параметров:

- различиями в применяемом оружии и боеприпасах;
- количеством выстрелов по объекту;
- методикой разноса выстрелов;
- температурными и атмосферными условиями.

В результаті по одним показникам характеристики балістичної захисти різних норм класифікації сопоставимі, по іншим сильно расходяться.

Опіт експлуатації БЖ показує, що багато з них не обслуговують необхідну захисту об'єкта та комфортність із-за нерационального формування структури пакета матеріалів та конструктивного рішення окремих узлів. Це особливо касається БЖ для наружного ношения, які внаслідок великої маси, жорсткості, товщини пакета матеріалів, неравномірного розподілення тиску по опорній поверхні тіла затруднюють процеси тепло- та повітряного обміну, повищують утомлюемість, викликають болеві опущення в півночі та появлення гематом на плечевому поясі фігури, обмежують амплітуду рухів при виконанні службово-боєвих завдань.

Отсутство на сьогодні науково обґрунтованих принципів проектирования БЖ з позицій забезпечення функціонально-ергономіческих вимог до даному виду одягу, а також відсутність систематизованих рекомендацій по обґрунтуванню применимості матеріалів для виготовлення пластин БЖ не дозволяють розв'язати названі проблеми в повному обсязі. В зв'язку з цим розробка методології проектирования ергономічних БЖ для наружного ношения являється актуальною задачею підвищення комфорту та ефективності захисту личного складу.

Выводы. Для кожного типу війни оптимальним є власний комплект СІБ, однак виготовлення різних комплектів захисту пехотинця нерационально. Целесообразний рівень протиосколочної та протипульової захисту завищується від найменшого вероятності засідання. Він може сильно відрізнятися в залежності від театру воєнних дій та тактичної лінії комплекта. Для підвищення боєвой ефективності площа протиосколочної захисти БЖ по можливості має бути максимальна, желательно наличие елементів захисту бокових, шеї та плеч зверху. Поэтому вибір того чи іншого матеріала для СІБ має бути обумовлено комплексом експлуатаційних характеристик, оскільки структура засобів индивідуальної бронезахисти завишується від фізико-механіческих властивостей

использованого матеріала для його виготовлення. Розробка нових матеріалів з меншою цінністю виготовлення дозволить при рівних витратах підвищити захистні властивості броневого матеріалу.

Решенієм цієї задачі значителіно розширит області застосування нових броневоматеріалів. Сниження ваги СІБ та боєвої екіпировки, покращення їх захистних та експлуатаційних властивостей буде сприявати скороченню безвозвратних боєвих втрат личного складу та підвищенню ефективності боєвих можливостей підрозділів силових структур.

Список використовуваної літератури

1. Рекомендації по вибору бронеплит [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bronezhilety.com.ua/rekomendacii_bronoplastiny – Заголовок екрану.
2. Ивлиев Ю. Г. Бронежилеты как это было [Текст] / Ю. Г. Ивлиев, Е. Н. Чистяков // Мастер-ружьё. – 1999. – № 34/35. – С. 50–52.
3. Семыкин В. В. Средства индивидуальной бронезащиты : учебное пособие / В. В. Семыкин. – М. : Московский университет МВД России, 2008. – 66 с.
4. Комяженко А. Бронежилет не роскошь [Текст] / А. Комяженко // Защита и безопасность. Общественно-правовой и научно-технический журнал. – 1997. – № 1. – С. 12–14.
5. Сильников М. В. Средства индивидуальной бронезащиты / М. В. Сильников, В. А. Химичев. – М. : Изд-во Фонд "Университет", 2000. – 478 с.
6. Мошков Г. В. О некоторых аспектах выбора и применения бронежилетов / Г. В. Мошков, Б. В. Есин // Форт Технология. – 1999. – С. 4–7.
7. Сильников М. В. Состояние, перспективы развития и унификации носящего вооружения и боевой индивидуальной экипировки / М. В. Сильников, В. И. Байдак // Защита и безопасность. Общественно-правовой и научно-технический журнал. – 1998. – № 3(6). – С. 7–19.
8. Кулаков И. В. Требования к индивидуальной бронезащите / И. В. Кулаков // Банковские технологии. – 1997. – № 7. – С. 97–100.
9. Нові тенденції в області засобів индивідуальної захисти пехотинця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.defens-update.com/features/du-2-07/infantry_armor_cooling.htm – Заголовок екрану.
10. Концептуальні основи створення засобів индивідуальної захисти. Частина I. Бронежилети / під общ. ред. В. Г. Михеєва. – М. : Межакадеміческе изд. "Вооружені сили. Політика. Конверсія", 2003. – 340 с.

11. Иванюк А. М. Специальные средства индивидуальной бронезащиты и активной обороны. Техника и тактика их применения : учеб.-метод. пособие. [Текст] / А. М. Иванюк, В. В. Зарецкий. – Калининград : Калининградский юридический институт МВД России, 2009. – 52 с.
12. Григорян В. А. Материалы и защитные структуры для локального и индивидуального бронирования / В. А. Григорян. – М. : Изд. РадиоСофт, 2008. – 406 с.
13. Химичев В. А. Бронематериалы и структура средств индивидуальной бронезащиты / В. А. Химичев // Защита и безопасность. Общественно-правовой и научно-технический журнал. – 1997. – № 2. – С. 38–39.
14. Засоби індивідуального захисту, бронежилети. Загальні технічні умови : ДСТУ В 4103-2002. – К. : Вид-во стандартів, 2002. – 20 с.
15. NIJ-Standart-0101.04. Баллистические характеристики средств индивидуальной защиты. Стандарт Национального института юстиции США ("Ballistic Resistance of Personal Body Armor", 2000).
16. Бронежилеты : стандарт Германии (Technische Richtlinie "Ballistische Schutzklassen", 2003).
17. Стандарт Великобритании на средства индивидуальной защиты для полиции ("PSDB Body Armour Standards For UK Police", 2003).
18. Бронеодежда : ГОСТ Р 50774-95 : Классификация и общие технические требования. – М. : Изд-во стандартов, 1995. – 22 с.

Рецензент – доктор військових наук, професор Дробаха Г. А.

Стаття надійшла до редакції 9.09.2016

Баулін Д., Горєлишев С., Манжура С. Індивідуальні засоби бронезахисту: питання вимог та класифікації

У статті проведено аналіз проблемних питань, що пов'язані з вимогами до засобів індивідуального бронезахисту, які використовуються для виконання службово-бойових завдань особовим складом силових структур. Також наведено порівняльну класифікацію засобів індивідуального бронезахисту у різних країнах світу. У статті визначені напрями їх удосконалення та шляхи вирішення проблем, які виникають при створенні, та вибору засобів індивідуального бронезахисту для виконання службово-бойових завдань силовими відомствами.

Ключові слова: засоби індивідуального бронезахисту, класи захисту, багатошарові бронепластини, силові структури, службово-бойові завдання.

Baulin D., Gorelyshev S., Manzhura S. Personal body armor: questions of requirements and classification

Military conflicts in Ukraine, Syria, Afghanistan, and the growing number of crimes, armed clashes on a national basis, riots demanded perfection not only firearms, but also personal body armor (PBA). In connection with the military conflict in Ukraine, and given the lack of normal logistics security forces over the past 20 years, there was an acute shortage of personal body armor. The main part of the (PBA) is armor plates. Unfortunately, experience has shown that most of the armor plates, both foreign and domestic, do not meet the requirements. Therefore, the task of substantiation requirements for personal body armor, the formation of a universal classification seemed to be relevant and practically important.

In Ukraine and abroad made a big range of different personal body armor design, technological and ergonomic performance, based on a wide range of possible application areas.

When creating and selecting PBA problems associated with the specified requirements: bullet resistance, vitality, lack after-penetration effect, limited weight and size, the effective protection of the area, the structure and ergonomics.

In addition, the technical complexity is necessary to ensure the level of security in the normal closure of vital organs, and subject to the required weight. Such body armor (protection class 4-5 in front, the 3rd side 2nd behind 45-55 dm² area) at the present level of material weighing more than 15 kg, that is clearly inconsistent with the concept of "continuous wear body armor." And the appearance of the new armor-piercing ammunition causes additional complexity and tightening requirements for PBA.

Improving PBA aims to develop specialized models of body armor, depending on their scope, the application of a more pronounced differentiation in the level of protection of different areas, increasing the level of protection, reducing the weight of the protective elements through

the use of the laminate, neballisticheskikh protection against damaging factors, the increase in the protection area.

The article provides a classification of individual means in accordance with the Ukrainian State Standard in 4103-2002 (protection class) and carried out a comparison with classifications of other countries, particularly the United States, Germany, European countries and Russia.

Thus, suitable level of personal protective equipment depends on the most likely means of destruction. It can be very different depending on the theater of operations and set tactical part. Therefore, the choice of a material for the PBA, should be driven by the performance of complex, since the structure of personal body armor depends on the physical and mechanical properties of the material used for its manufacture. The development of new materials with a lower cost of manufacture allows for equal cost to increase the protective properties of armor elements.

Keywords: personal body armor, protection classes, multilayer armor plates, service and combat missions, security agencies, service and combat missions.

УДК 681.7.015.2:681.5

Олег БЛЯШЕНКО,
доктор технічних наук,
Адміністрація Державної прикордонної служби України, м. Київ

Олег ШИНКАРУК,
доктор технічних наук, професор
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

Володимир СОБЧЕНКО,
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького, м. Хмельницький

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДІЙНОСТІ КОМПЛЕКСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ОХОРОНИ КОРДОНУ ЗА ОБМежЕНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ СЕРВІСНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

У статті розглянуто питання забезпечення надійності комплексних технічних засобів охорони кордону на прикладі мобільного тепло-візійного комплексу в умовах обмежених можливостей сервісної інфраструктури. Обґрунтовано цільову функцію розподілу інтенсивностей навантаження підсистем комплекского зразка, що дозволяє враховувати варіативність експлуатаційного навантаження окремих підсистем і надає можливість штучного керування ним у плануванні застосування комплексу.

© Бляшленко О., Шинкарук О., Собченко В.